

УДК 339.97:378.1(73)

Сандул М. С.

*аспірант кафедри міжнародної економіки
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана*

Sandul M. S.

*PhD Student at International Economics Department
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman*

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ СИСТЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ США НА МІЖНАРОДНІЙ АРЕНІ

US HIGHER EDUCATION SYSTEM'S COMPETITIVE ADVANTAGES IN THE INTERNATIONAL ENVIRONMENT

Анотація. У роботі висвітлено сучасний конкурентний статус системи вищої освіти США, досліджено місце університетів США в міжнародній академічній спільноті. Проаналізовано особливості діяльності та організації провідних американських дослідницьких університетів. Досліджено сучасний стан міжнародної студентської мобільності з урахуванням ролі ВНЗ США. Окреслено основні проблеми та висвітлено стратегічні завдання реформування сектору вищої освіти Сполучених Штатів.

Ключові слова: конкурентоспроможність системи вищої освіти, дослідницький університет, вища освіта США, студентська мобільність.

Постановка проблеми. Система вищої освіти США була безумовним лідером на міжнародній науковій арені упродовж XX ст. і дотепер вважається найкращою у світі. На початку свого становлення багато в чому ця система наслідувала академічні традиції країн Європи, а університети, створені в Америці, мали риси європейських. Перший на території США університет – Гарвардський (тоді – коледж) – був заснований у 1636 р., тож терито-

ріально американська вища школа, що значно молодша за європейську, за 4 століття стала найбільш конкурентоспроможною у світі. Продовжуючи кращі європейські традиції, співпрацю з провідними закордонними вченими, приваблюючи кращі уми, вища освіта, як і нерозривно пов'язана з нею наука, стала вагомим елементом глобального конкурентного лідерства США на міжнародній арені. Таким чином, вивчення системи освіти США, її передо-

вих практик є необхідним для розуміння кон'юнктури міжнародного наукового і освітнього простору, а також окреслення стратегій розвитку вітчизняних ВНЗ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У більшості досліджень зарубіжних учених система вищої освіти США розглядається крізь призму сучасної ринкової економіки, як частина національної інноваційної системи. Так, досліджуються особливості перетворення академічного науково-викладацького співтовариства, традиційно далекого від поняття «комерціалізації», на цілком прибутковий сектор економіки в процесі становлення американського академічного капіталізму (Ш. Слотер, Г. Родс, Л. Леслі [4; 5]), динамічні університетські структури (Ф. Альтбах, Г. де Вітт, Б. Спорн та ін.), інтернаціоналізація вищої освіти США, її конкурентоспроможність, тенденції розвитку (Дж. Найт, К. Хассетт, Х. Сала-і-Мартін та ін.), аспекти університетського менеджменту (Дж. Келлер, П. Ремсен та ін.) тощо. Дослідницькі університети глибоко аналізуються в працях М. Кроу, К. Такера, Р. Аткинсона, У. Бланпіда та ін. Увага вітчизняних учених щодо вищої освіти США стосується передусім стратегій розвитку (Д.Г. Кучеренко, О.В. Мартинюк), фінансових аспектів конкурентоспроможності американських ВНЗ (Т.М. Боголіб, Л. Кнодель та ін.), освітнього менеджменту (С.А. Калашнікова, В. Пашков, В. Громовий, В. Кремень, В.Є. Лунячек та ін.), дослідження тенденцій та ін. аспектів розвитку системи вищої освіти США (О. В. Тарасова, О. О. Романовський [11] та ін.). Зокрема, визначенню та характеристиці ключових складових, які сформували довгостроковий конкурентний статус американських дослідницьких університетів, присвячено праці А.М. Поручника, Д.О. Ільницького, Л.Л. Антонюк та ін. [13].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Система вищої освіти США через її ефективність та роль на міжнародній арені привертає до себе увагу багатьох учених. Зважаючи на актуальність досліджень сектору вищої освіти в сучасних умовах становлення інформаційного суспільства, аналіз міжнародної присутності і впливу на світову освітню й академічну спільноту однієї з лідируючих систем освіти сучасності є актуальним.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз місця університетів США в міжнародній академічній спільноті, висвітлення сучасного стану міжнародної студентської мобільності, виокремлення основних передумов досягнення лідируючого положення на світовій освітній і науковій арені, аналіз подальших перспектив та тенденцій розвитку системи вищої освіти США.

Виклад основного матеріалу. Позиції країн-лідерів у рейтингу конкурентоспроможності систем вищої освіти Universitas 21 в цілому за період існування рейтингу (з 2012 р.) є практично незмінними, з незначними зрушеннями (рис. 1) [1]. Лідирує система вищої освіти США.

Згідно з рейтингом найкращих вищих навчальних закладів світу, станом на 2015 р. на США припадає 30 ВНЗ зі списку топ-100, що робить країну безумовним лідером з точки зору концентрації високоефективних установ у системі вищої освіти (рис. 2) [2]. Серед них найвідомішими є Массачусетський технологічний інститут (1 місце в списку топ-100 університетів світу), Гарвардський університет (2 місце), Стенфорд (3 місце), Каліфорнійський технологічний інститут (5 місце), Чиказький університет (10 місце), Принстонський університет (11 місце), Йельський університет (15 місце), Університет ім. Джона Хопкінса (16 місце), Корнельський (17 місце), Пенсільванський (18 місце), і Колумбійський (22 місце) університети.

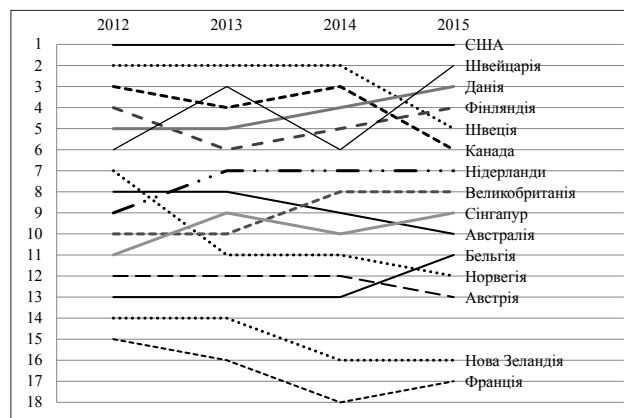

Рис. 1. Динаміка позицій країн-інноваторів у рейтингу конкурентоспроможності національних систем вищої освіти (2012–2015 рр.)

Джерело: складено автором на основі рейтингів конкурентоспроможності систем вищої освіти Universitas 21

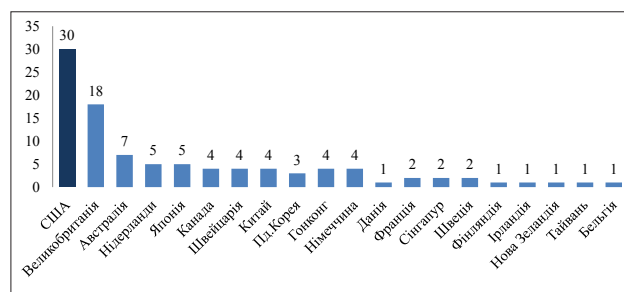

Рис. 2. Топ-100 університетів за Рейтингом QS 2015/16, за країнами

Джерело: складено автором на основі [2]

Сучасні американські дослідницькі університети – це, передусім, центри проведення найбільш актуальних фундаментальних досліджень у сфері високих технологій, які часто підтримуються державним і корпоративним фінансуванням, центри реальної інтеграції науки і освіти в стінах вищого навчального закладу шляхом активного залучення студентів та викладачів до науково-дослідницької роботи. При цьому дослідницькі університети є центрами впливу на регіональний економічний розвиток, формування і впровадження спеціальних економічних зон і технопарків, створення бізнес-інкубаторів і підтримку малого підприємництва. Водночас вони значною мірою виступають у якості центру формування національної еліти, яка покликана відігравати помітну роль у розвитку країни.

Більшість університетів входять до того чи іншого кластера. Так, до біотехнологічного кластера Бостон/Кембридж входять 2 найпотужніші університети: Массачусетський технологічний інститут і Гарвардський університет). Кремнієва долина охоплює чотири вищі навчальні заклади: Стенфордський університет, університети Сан-Хосе, Санта-Клари та Каліфорнійський університет в Берклі. У біофармацевтичний кластер південної Каліфорнії входить Каліфорнійський університет Сан-Дієго.

Каліфорнійський технологічний університет разом з Массачусетським технологічним інститутом є найважливішими установами, що спеціалізуються в точних науках та інженерії. Каліфорнійському технологічному університету належить також Лабораторія реактивного руху, яка запускає велику частку автоматичних космічних апаратів НАСА. Серед найвідоміших підрозділів Массачусет-

ського технологічного інституту – лабораторія Лінкольна, лабораторія інформатики і штучного інтелекту, а також – школа управління. 77 науковців (викладачів та студентів) МТІ є лауреатами Нобелівської премії, це – рекордний показник.

Значущим для конкурентоспроможності системи вищої освіти Сполучених Штатів є лідерство у сфері фундаментальних досліджень. На університети США припадає 60% проведення передових фундаментальних досліджень. 13% обсягу від загальнодержавних інвестицій на НДДКР припадає на академічний сектор. Комерційні інновації, які є рушійною силою економічного прогресу, як правило базуються на проривах у фундаментальних науках. Адміністрація Барака Обама запровадила найбільше в історії підвищення у обсязі державного фінансування досліджень і розробок, і робить послідовні інвестиції для подвоєння фінансування трьох ключових дослідницьких агенцій: Національного наукового фонду, Наукового відділу при Міністерстві енергетики і лабораторій Національного інституту стандартів і технологій. Ці постійно діючі інвестиції в науку стануть основою нових відкриттів і нових технологій, які створять нові робочі місця і галузі майбутнього. Варто також відзначити, що значною є співпраця університетів США з іншими університетами світу. Американські автори брали участь 44% всіх міжнародних публікацій, а кількість наукових публікацій США у загальному обсязі світових дорівнює близько 30%. У 2014 р. загальне фінансування НДДКР, що проводилися на базі університетів, сягало близько 63 млрд дол. [3, ст. 8].

При Адміністрації президента США існує Управління з науково-технічної політики, покликане поряд з іншими державними і суспільними інституціями забезпечувати державні інтереси країни у сфері науки і високих технологій. Враховуючи те, що наука на даний час з досить великим бюджетом і зайнятістю (майже 4 млн осіб, для порівняння в 1950-х рр. – 200 тис. осіб) перетворилася із колись вузької сфери інтелектуальної діяльності в потужний сектор американської економіки. При цьому значна частка наукових результатів отримує високу комерційну оцінку на ринку. На основі цієї наукової продукції (інтелектуальної власності) в подальшому розвивається весь наукоємний сектор американської економіки (близько 1/3 від ВВП), який включає безліч галузей промисловості і сфери послуг. На світових ринках цієї продукції (високотехнологічна електроніка, програмне забезпечення, фармацевтична продукція, медичні технології, біотехнології, авіа- і ракетно-космічні технології тощо) також, як правило, домінують США. Проте частка країни порівняно з іншими країнами за останнє десятиріччя дещо зменшилася, що є однією з причин посиленої уваги уряду до виконання інноваційної стратегії розвитку Сполучених Штатів.

Варто відзначити, що основа всіх цих досягнень – розвиток фундаментальних досліджень. Як неодноразово зазначалося багатьма американськими дослідниками (Дж. Кендрік, Е. Денісон та ін.), приблизно 40-50% економічного зростання США за останні 50 років було досягнуто за рахунок науково-технічних нововведень і освіти. Так, за розрахунками американського економіста Е. Денісона, за період з кінця 30-х рр. XX ст. до початку XXI ст. внесок науки і освіти у ВВП склав 42% (14% припало на частку освіти і 28% – на частку науки). Таким чином, враховуючи, що одним із ключових пріоритетів економіки знань є розвиток освіти, і насамперед – науково-технічної, та формування конкурентоспроможного людського капіталу, академічна сфера в США, система фундаментальної науки та

освіти набули всеосяжного впливу на економіку і суспільство як всередині країни, так і за її межами, що характеризується поняттям «академічний капіталізм» [4; 5].

Упродовж останніх років Сполучені Штати приділяють значну увагу розвитку освіти за науково-технічними напрямками (STEM: наука, технології, інженерія, математика). Так, у стратегії розвитку американської економіки закладено значні кошти на покращення і модернізацію системи освіти, підготовку наукових кадрів і вчителів за цими напрямками, покращення доступності вищої освіти тощо [6; 7]. За даними ОЕСР (Programme for International Student Assessment (PISA)), у 2009 році рівень знань з математики серед школярів старших класів (віком 15 років) у США був нижчим за відповідний показник в середньому по країнам ОЕСР. Оцінка знань з інших наук і навичок читання була також на середньому рівні, а більш раннє дослідження здатності вирішувати задачі серед студентів поставило США позаду більшості розвинутих країн. Таким чином, підвищена увага до освітніх питань у стратегіях розвитку США в останні роки стала відповіддю на виявлені проблеми.

Визначеною метою є «забезпечення наступного покоління навиками і знаннями XXI ст. для формування робочої сили світового класу». Адміністрація Президента робить послідовні кроки для покращення системи освіти, від початкової і до вищої, та стимулювання досягнень студентів та їх працевлаштування у сфері STEM. У системі початкової освіти засновано Фонд стимулювання раннього навчання, а кампанія «Освіта для інновацій» використовує співпрацю між приватним сектором і державними установами для інтенсифікації освіти на напрямках STEM. На рівні коледжів Адміністрація взяла на себе зобов'язання відновити лідерство США у рівні знань випускників і, відповідно, їхніх випускних балів (шляхом багатьох стратегій, зокрема – підвищення доступності освіти через прийняття Акту про допомогу студентам і фінансову відповідальність), інвестуючи в муніципальні коледжі та інші програми, що в комплексі стимулюватиме партнерство між бізнесом і державними організаціями з метою кращого тренування американців будь-якого віку для їх підготовки до завдань як сьогодення, так і майбутнього.

Стратегією американських інновацій передбачається також суттєве оновлення і вдосконалення технічного забезпечення навчального процесу – як у вищій освіті, так і у шкільній, – так званий «квантовий стрибок» освітніх технологій. Передбачається посилення розвитку інноваційних технологій, які володіють потенціалом суттєво покращити процес навчання, на зразок програмного забезпечення, яке було б настільки ж ефективним, як і персональний репетитор, і підвищило б можливості доступу до безперервного навчання і підвищення кваліфікації американських працівників тощо. Освітні технології стрімко розвиваються, однак те, чи змінюють вони принципово процес навчання, поки що під сумнівом, адже порівняно легко змінити технологію, однак значно важче змінити культуру користування нею та поведінку користувачів [14].

Саме в останні роки у США відбувся прорив у сфері масової дистанційної освіти, виникли тисячі МВОК та сотні освітніх ресурсів, орієнтованих як на школярів і студентів, так і на дорослих. Потужна наукова і технічна база, а також доступність цих курсів багатомовним навіть за межами США завдяки їх англійськості дає змогу США бути лідером на сучасному ринку дистанційної вищої освіти, незважаючи на те, що поступово прискорюється зростання кількості МВОК з інших країн. Так, станом на 2015 р. до процесу відкриття масових онлайн-кур-

сів долучилося більше 500 університетів світу, запущено більше 4200 курсів, 75% з них англomовні (у 2014 р. – 80%); близько 35 мільйонів студентів зареєстровано на проходження МВОК. Топ-3 провайдери за масштабами – так само, як і в 2014 р., – американські Coursera, Udacity та edX, на які припадає більше 60% МВОК (рис. 3).

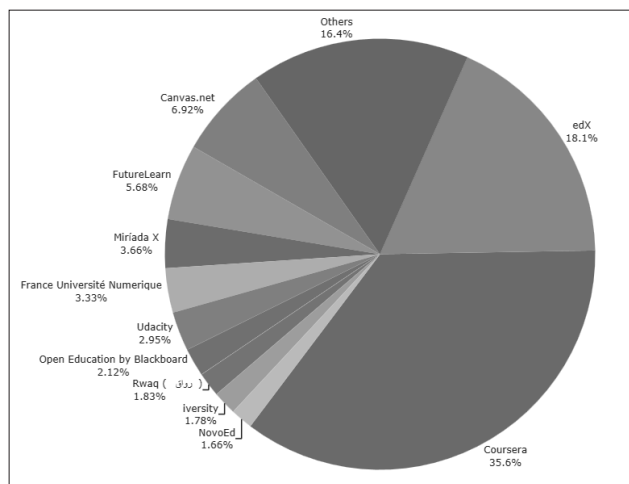

Рис. 3. Провайдери МВОК, 2015 рр.

Джерело: [12]

Незважаючи на те, що відкриття закордонного відділення кампусу вважається одним із найбільш ризикованих рішень з точки зору репутації університету і фінансів, їх кількість зростає, особливо в Азії. Так, зокрема, в Дубаї 27 таких підрозділів зарубіжних університетів (з 11 країн) формують «Міжнародне академічне містечко Дубаї», де навчаються більше 20 тисяч студентів. Подібним чином організовані освітні кластери в Катарі і Малайзії [8]. І саме американські ВНЗ – першопрохідці в цьому напрямку.

Тож університети США – потужні центри передових досліджень і наукової думки сучасності, котрі роблять систему вищої освіти країни досить ефективною для американської економіки, конкурентоспроможною на міжнародній арені, привабливою для кращих умів світу. Щодо міжнародної академічної (і, зокрема, студентської) мобільності, цей показник в останні роки швидко зростає. Загалом, за даними ОЕСР, до 2025 року прогнозується зростання міжнародної студентської мобільності до 8 мільйонів студентів. Для порівняння: у 1975 р. – 0,8 млн студентів, 1,1 млн – у 1985 р., 1,7 млн – у 1995 р., 3 млн – у 2005 р., близько 4,5 млн – у 2014 р. [9].

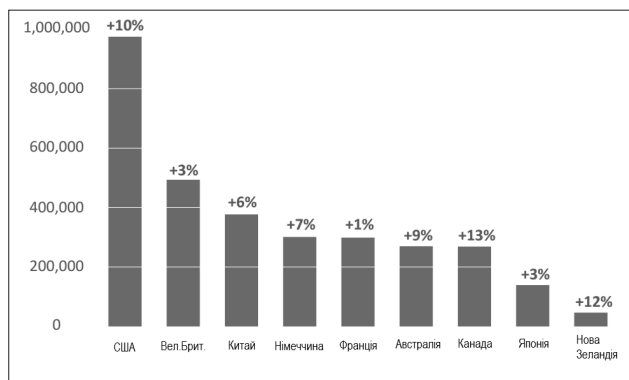

Рис. 4. Країни-реципієнти міжнародних студентів (2015 р.) та відсоток приросту у порівнянні з 2014 р.

Джерело: [9]

Розглядаючи системи вищої освіти з ринкових позицій, що передбачає трактування їхньої конкурентоспроможності як здатності, зокрема, завоювати й утримувати ринки, тенденції студентської мобільності яскраво характеризують міжнародну привабливість і конкурентоспроможність систем вищої освіти різних країн. Як видно з рисунка 4, найбільша кількість студентів-іноземців – у США (і чисельність їх зросла за рік на 10% у 2014/2015 навчальному році порівняно з 2013/2014), це загалом 22% від сумарної кількості міжнародних студентів; близько 500 тисяч іноземних студентів навчаються у Великобританії (11%), 400 тисяч – у Китаї (8%), в середньому по 300 тисяч – у Німеччині (7%), Франції (7%), Австралії (6%), Канаді (5%) [9].

Показником, що підтверджує потужність ВНЗ США, є характеристики закордонної присутності університетів та характеристики кількості міжнародних студентів, котрі отримують вищу освіту у США. Так, у 2014/2015 навчальному році навчатися до США прибула рекордна кількість студентів з-за кордону – майже 975 тисяч [10]. Це на 10% більше, ніж у попередньому навчальному році (рис. 5). Таким чином, загальна кількість студентів із-за кордону в США постійно і стабільно зростає, досягаючи у 2015 р. більше мільйона осіб. Щодо країн походження студентів, найбільша кількість іноземних студентів приїздить до США з Китаю (більше 300 тисяч), Індії (близько 134 тисячі) та Південної Кореї (майже 64 тисячі). Упродовж останніх 15 років кількість студентів з Китаю, котрі їдуть навчатися до США, зросла майже у 6 разів.

Рис. 5. Чисельність іноземних студентів у США (2004/2005–2014/2015 навч. рр.)

Джерело: [10]

Досить багато іноземних студентів у США – із таких країн, як Канада, Великобританія, Франція, Німеччина, Туреччина, Саудівська Аравія, Іран, Бразилія, Австралія, Японія. Найшвидше зростає кількість студентів із Бразилії (на 78,2% порівняно з попереднім навчальним роком), Індії (29,4%), Кувейту (24%), Нігерії (19,9%).

Більше 40% іноземних студентів обирають наукові і математичні спеціальності; близько 20% вивчають у США економіку і менеджмент. На суспільні науки, мистецтво, англійську мову припадає сумарно теж близько 20% з числа студентів-іноземців. При цьому більше 80% студентів – з Індії, 79% – з Ірану, 68% – з Непалу вивчають саме наукові і математичні дисципліни (STEM). Натомість близько третини студентів – із В'єтнаму, Індонезії, Китаю вивчають у США економіку і менеджмент.

У цілому в 2014/2015 навч. р. іноземні студенти принесли американській економіці близько 30 мільярдів доларів [10]. На 72,5% навчання іноземних студентів фінансується з-за кордону і тільки близько 20% забезпечують стипендії і гранти, що надаються американськими університетами, і 5% – компаніями-роботодавцями із США. Основними факторами, що призводять до зростання кількості

кості іноземних студентів у США, згідно зі звітом, опублікованим Інститутом міжнародної освіти спільно з Державним департаментом освіти і культури, є підвищення міжнародного набору студентів, висока обізнаність серед студентів інших країн про можливість навчання в університетах США, постійне нарощення партнерських відносин з установами і ВНЗ інших країн, зростання середнього класу в країнах походження студентів, постійна грантова підтримка талановитих студентів-іноземців від Уряду США.

Кількість студентів із США, котрі навчаються в інших країнах у 2014/2015 навч. р., становить близько 300 тисяч осіб (порівняно з попереднім роком чисельність зросла на 5%). З них близько половини отримують вищу освіту в Європі, 1/6 в країнах Латинської Америки та Карибського басейну, близько 10% в Азії, та ін. країнах. Закордоном американські студенти переважно вивчають наукові і математичні дисципліни (22,6%; у 2011/2012 навч. р. – 37,1%); менше 20% вивчають економіку і менеджмент, 18% – суспільні науки, близько 8% – іноземні мови і глобалістику (для порівняння, у 2011/2012 навч. р. – тільки 0,6%); 7% – вивчають мистецтво.

На сучасному етапі розвитку американська освіта, як і наука, стоять перед серйозними викликами. Американські експерти вказують на низку негативних тенденцій, що виявляються у сфері кадрового забезпечення науки та освіти. По-перше, відзначається старіння наукових та інженерних кадрів – понад 50% усіх вчених та інженерів мають вік старше 40 років. Проблемою вищої школи США залишається брак викладачів ряду науково-технічних дисциплін, що частково компенсується за рахунок міжнародної академічної мобільності. Так, у 2014 р.

частка іноземців серед викладачів інженерних наук становила 26%, у прикладній і теоретичній математиці – 33%, у фізиці – 22%. Тому в Стратегії американських інновацій закладено значне фінансування на підготовку 20 тис. наукових кадрів за науково-технічними напрямками за наступні 10 років. По-друге, країни, які раніше були важливим джерелом науково-технічних кадрів для США – Китай, Індія, Тайвань, Південна Корея, – самі роблять наголос на підготовку вчених кадрів і фахівців та збільшують асигнування на НДДКР і освіту. Так, наприклад, у Південній Кореї кількість захищених докторських дисертацій з 80-х рр. XX ст. до початку XXI ст. збільшилася на 400%, на Тайвані – на 500%, а в Китаї – на 5400%. Відповідно, кількість аспірантів з цих країн, що захистили докторські дисертації у США, скоротилася.

Висновки. Університети США відіграють провідну роль у міжнародній академічній спільноті. Унікальність системи вищої освіти США полягає передусім у її різноманітності, жорсткій та інтенсивній конкуренції за працівників, студентів та фінансування, розвинутій системі дослідницьких грантів. Тож копіювання досвіду США із формування потужних дослідницьких університетів іншими країнами, як правило, неефективне у першу чергу через особливості американського академічного середовища, до якого ідеально пристосовані провідні ВНЗ США. Тим не менш саме ці ВНЗ у співпраці з бізнесом створюють більшу частку освітніх інновацій (таких як інновації в освітніх технологіях, дистанційному навчанні, методах взаємодії викладача і студента, організаційних формах ВНЗ тощо) і фактично генерують ті тенденції, котрі поширюються на міжнародну наукову й освітню спільноту.

Список використаних джерел:

1. Williams R. U21 Ranking of National Higher Education Systems / Williams R., Leahy, A., G. de Rassenfosse, Jensen P., University of Melbourne, Melbourne. – 2015.
2. QS World University Rankings 2015/16 [Електронний ресурс] // Quacquarelli Symonds, Elsevier. – 2015. – Режим доступу : <http://www.topuniversities.com/university-rankings/world-university-rankings/2015#sorting=rank+region+=country=257+faculty+=stars=false+search=>.
3. 2014 Global R&D Funding Forecast, Battelle and R&D Magazine, 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.battelle.org/docs/tpp/2014_global_rd_funding_forecast.pdf.
4. Slaughter S. Academic Capitalism and the New Economy: Markets, State, and Higher Education / S. Slaughter, G. Rhoades. – Baltimore, Maryland, USA : The Johns Hopkins University Press, 2010. – 384 с.
5. Slaughter S. Higher Education, Stratification, and Workforce Development: Competitive Advantage in Europe, the US, and Canada / S. Slaughter, B. Taylor (editors), 2015. – 360 с. – (SIP Switzerland). – (Higher Education Dynamics; 45).
6. Science, Technology and Innovation Strategy in the Obama Administration [Електронний ресурс] / J. P. Holdren, Washington DC, September 2010. – Режим доступу : <http://www.whitehouse.gov/sites/default/files/microsites/ostp/us-europe-jph-final-2010-09-28.pdf>.
7. A Strategy for American Innovation: Securing Our Economic Growth and Prosperity. [Електронний ресурс] / National Economic Council, Council of Economic Advisers, and Office of Science and Technology Policy. – 2011. – Режим доступу : <https://www.whitehouse.gov/sites/default/files/uploads/InnovationStrategy.pdf>.
8. Bridgestock L. University Branch Campuses [Електронний ресурс] / Laura Bridgestock // Topuniversities. – 2012. – Режим доступу : <http://www.topuniversities.com/student-info/choosing-university/university-branch-campuses>.
9. 2015 Project Atlas Trends and Global Data Fact Sheet [Електронний ресурс] // Project Atlas, Bureau of Educational and Cultural Affairs (ECA) of the U.S. Department of State. – 2015. – Режим доступу : <http://www.iie.org/Research-and-Publications/Project-Atlas>.
10. Open Doors Report on International Educational Exchange [Електронний ресурс] // Institute of International Education, Bureau of Educational and Cultural Affairs U.S. Department of State. – 2015. – Режим доступу : <http://www.iie.org/>.
11. Романовський О.О. Визначення сутності «академічного капіталізму», «університетського (академічного) підприємництва» та інновацій економічно-ринкового типу в системі вищої освіти як економічних категорій [Електронний ресурс] / О.О. Романовський // «Ефективна економіка», № 10, 2013. – 2013. – Режим доступу : <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2376>.
12. Shah D. By The Numbers: MOOCs in 2015 [Електронний ресурс] / Dhawal Shah // Class Central: 2015 MOOC Roundup Series. – 2015. – Режим доступу : <https://www.class-central.com/report/moocs-2015-stats/>.
13. Дослідницькі університети: світовий досвід та перспективи розвитку в Україні : монографія / [А.Ф. Павленко, Л.Л. Антонюк, Н.В. Василькова та ін.] ; за ред. А.Ф. Павленка та Л.Л. Антонюк ; М-во освіти і науки України, Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана, Ін-т вищ. освіти. – Київ : КНЕУ, 2014. – 350 с.
14. Waters A. The Monsters of Education Technology [Електронний ресурс] / Audrey Waters. – 2014. – Режим доступу : <http://monsters.hackededucation.com/>.

Анотация. В работе освещен современный конкурентный статус системы высшего образования США, исследовано место университетов США в международном академическом сообществе. Проанализированы особенности деятельности и организационных механизмов ведущих американских исследовательских университетов. Исследовано современное состояние международной студенческой мобильности с учетом места американских университетов. Определены основные проблемы и отражены стратегические задачи реформирования американского образования.

Ключевые слова: конкурентоспособность системы высшего образования, исследовательский университет, высшее образование США, студенческая мобильность.

Summary. The article highlights the competitive status of the US higher education system; the place of US universities in the international academic community is studied. The peculiarities of activities and institutional frameworks of leading US research universities are analyzed. The author investigates current state of international student mobility with regard to the place of US universities in it. Main problems and strategic objectives of reforms of American education are specified.

Key words: higher education system's competitiveness, Research University, US higher education, student mobility.